

DISTINCTIO XXXII.

De solutione carnalis debiti.

Sciendum etiam est, quod cum in omnibus aliis vir praesit mulieri, ut caput corpori... Scilicet in solvendo tamen carnis debito pares sunt. Ideo Apostolus utriusque pariter praecipit in hac causa sibi invicem subijci, inquit, I. Corinth. vii. 3. Vir debitum reddat uxori, similiter & uxor viro...

Quod neuter continere valeat, nisi ex communi consensu.

Quod vero sine consensu uxoris vir continere non valeat, subditis probatur testimoniis. Ait enim Augustinus (super Psalmum cxlvi. & habetur in Decret. causa xxxiiii. quaest. iv. cap. Si dicat.) Si dicat vir, Continere jam volo. Nolo autem, uxor, (2) non potest: quod enim tu vis, illa non vult. Numquid per continentiam tuam illa debet fieri fornicaria? Si alii nupserit te vivo, adultera erit. Non vult tali lucro Deus tale damnum compensari. Redde debitum; & si non exigit, redde: pro sanctificatione perfecta Deus tibi computabit, si non quod tibi deberetur exigit, sed reddis quod (3) debes uxori. Idem (epist. cxcix. ad Ecdijam, & refertur in Decret. causa xxxiiii. quaest. v. cap. Secundum verba.) Secundum verba apostolica, etiamsi vir continere voluisset, & tu noluisses, debitum tibi reddere cogeretur; & illi Deus imputaret continentiam, si non suae, sed tuae concederetur infirmitati, ne in adulterium caderes. Et in Psal. cxlvii. Quisquis ergo compatiens infirmitati uxoris reddit, non exigit debitum; aut si propter propriam infirmitatem ducit uxorem, plangens potius, quia sine uxore esse non potuit, quam gaudens quia duxit, se curus expectat diem novissimum. Idem, epist. xlv. Una sola causa esse potest (4) qua te ad id quod voluisti, non modo non hortaremur, sed etiam prohiberemus implere; si forte tua conjux hoc tecum suscipere animi, vel carnis infirmitate recusaret. Nam vovenda talia non sunt a conjugatis, nisi ex consensu, & voluntate communi: & si praeproperum factum fuerit, magis est corrigenda temeritas, quam persolvenda promissio. Non enim Deus exigit, si quis ex alieno aliquid voverit, sed potius usurpare vetat alienum. Idem, Lib. de adulterinis conjugii cap. 11. Apostolus nec ad tempus ut vacent orationi, nisi ex consensu, voluit conjugem carnali invicem fraudari debito. Idem, in quaest. super Lib. Numer. cap. lxx. Manifestum est ita voluisse legem feminam sub viro esse, ut nulla ejus vota quae abstinentiae causa voverit, reddantur ab ea, nisi auctor fuerit vir permittendo. Nam cum ad peccatum ejusdem viri pertinere voluerit lex, si prius permiserit, & postea prohibuerit; non tamen dixit ut faciat mulier quod voverat, quia permissa jam prius a viro fuerat. Viri dixit esse peccatum, (5) quia abnuvit quod prius concesserat; non tamen mulieri ex hoc (6) jussum dedit, ut cum prius vir ei concesserat, postea si prohibuerit, contemnatur. Ex his apparet quod vir, vel mulier continentiam Deo offerre non potest sine communi consensu, nec alter alteri debitum negare debet. Si vero quilibet eorum alterum a suo jure absolverit, ad praeteritam servitatem numquid revocare poterit? Hoc enim videtur Augustinus supra voluisse. Quibusdam videtur quod mulier non discedens a domo viri, quae viro permittente continentiam voverit, vel promiserit, eodem prohibente solvere non valeat, & hoc propter dignitatem viri, qui est caput mulieris. Sed melius hoc intelligitur in tali casu, ubi vir concedit mulieri vovere continentiam, & ante votum prohibet implere. Si vero habitum mutaverit, non potest revocari, secundum illud (7) Decret. causa xxxiiii. quaest. 111. cap. Qui uxorem. Qui uxorem suam velare permiserit, aliam non accipiat, sed similiter convertatur.

Quibus temporibus cessandum sit a coitu.

Et licet debitum poscenti sit semper solvendum, non licet tamen qualibet die poscere. Unde Augustinus (alius Auctor in Lib. quaest. novi, & vet. test. cap. cxxvii.) Christiano cum uxore sua aliquando licet convenire, aliquando non. Propter processionis enim dies, & jejuniorum, aliquando non licet convenire; quia etiam a licitis abstinentum est, ut facilius impetrari possit quod postulat. Idem, serm. 11. de temp. Quoties enim vel dies Nativitatis, vel reliquae festivitates advenerint, non solum (8) a concubinarum

(1) Nicolai supplet ex Augustino de marito. (2) Al. deest non. (3) Nicolai debetur. (4) Idem: quia te id quod vovisti, non modo &c. (5) Al. qui. (6) Nicolai permissum. (7) Idem: canonicum statutum ex Concilio Rhemensi relatum in Decretis causa xxxiiii. quaest. v. cap. Qui uxorem. (8) Nicolai: ab infelici concubinarum consortio.

rum consortio, sed etiam a propriis uxoris abstunete. Item Ambrosius, (Ambrosiaster) in I. Corinth. cap. vii. Si causa procreandorum Filiorum ducitur uxor, non multum tempus concessum videtur ad ipsum usum: quia & dies festi, & dies processionis, & ipsa ratio conceptus, & partus juxta legem cessare usum carnis his debere temporibus demonstrant.

Hieronymus videtur dissentire a praemissis. non enim videtur esse peccatum, quod videtur obviare quod ait Hieronymus: (a) Quicumque uxori debitum reddit, vacare non potest orationi, nec carnis agni edere. Item, ibidem: Si panes propositionis ab his qui uxores suas tetigerant, comedi non poterant; quanto magis panis qui de caelo descendit, non potest ab his qui conjugalibus paulo ante hasere complexibus, violari, ante contingi? Non quod nuptias condemnemus, sed quod eo tempore quo carnes agni manducantur sumus, vacari a carnalibus operibus debeamus. Hoc capitulum maxime ad ministros Ecclesiae pertinere videtur, quibus non licebat sacra officia celebrare, atque mysteria tempore conjugalis amplexus, quo etiam praesentia Spiritus Sancti non datur. Unde idem ait, (b) super Matth. Connubia legitima carent quidem peccato, nec tamen tempore illo quo conjugales actus geruntur, praesentia Spiritus Sancti, etiamsi Propheta esse videatur, qui officio generationis obsequitur.

Quibus temporibus non sunt celebranda nuptia.

Nec solum in opere carnali observanda sunt tempora, sed etiam in celebrandis nuptiis, secundum illud (quod refertur in Decretis causa xxxiiii. quaest. 11. cap. Non oportet ex Concilio Hierdensi) Non oportet a septuagesima usque in octavam Paschae, & tribus hebdomadibus ante festum Sancti Joannis, & ab adventu Domini usque post Epiphaniam celebrare nuptias. Quod si factum fuerit, separentur. Item Nicolaus Papa: (c) Nec uxorem ducere, nec conjugia facere quadragesimali tempore convenire posse nullo modo arbitror.

DIVISIO TEXTUS.

Postquam determinavit Magister de bonis conjugii quibus actus matrimonialis excusatur, hic determinat de actu ipso secundum quod ulterius accipit rationem debiti per bona conjugii & dividit in partes duas. In prima ostendit quod uterque conjugum alteri debitum reddere tenetur. In secunda ostendit quod petitio (9) debiti propter solemnitatem temporis impeditur, ibi: Et licet debitum poscenti semper sit solvendum, non licet tamen qualibet die poscere. Prima in duas. In prima ostendit quod vir & uxor sunt aequales in debiti redditione. Secundo probat quoddam quod supponerat, ibi: Quod vero sine consensu uxoris vir continere non valeat, subditis probatur testimoniis.

Et licet debitum poscenti semper sit solvendum, non licet tamen qualibet die poscere. Hic determinat de temporibus in quibus actus matrimonii interdicitur, & circa hoc duo facit. Primo ostendit quod aliquod tempus impedit redditionem debiti. Secundo ostendit quod etiam aliquod impedit celebrationem nuptiarum, ibi: Nec solum in opere carnali servanda sunt tempora, sed etiam in celebrandis nuptiis. Circa primum duo facit. Primo ostendit veritatem. Secundo excludit quamdam objectionem, ibi: Illi autem quod dictum est, reddere debitum non esse peccatum, videtur obviare quod ait Hieronymus.

QUESTIO I.

Hic quaeruntur quinque. Primo. Utrum uterque conjugum teneatur ex necessitate praeccepti alteri debitum reddere semper. Secundo. Utrum debeat aliquando reddere non poscenti. Tertio. Utrum in redditione debiti vir, & uxor sint aequales.

(9) Al. primi debiti.

Ex Edit. P. NICOL. (a) In Vigilia Paschae de esu agni. Sic in Decretis causa xxxiiii. quaest. 11. cap. Sciatis praenotatur, Sed Hieronymi opus non est, (b) Ex illo quidem in Decretis refertur ubi supra cap. Connubia; sed Origenis potius est hom. vi. in Numeros, ut ibidem additur. (c) Primus ad consulta Bulgariorum cap. 11. & vii. & refertur in Decretis ut supra cap. Nec uxorem.

Quarto. Utrum unus sine consensu alterius possit votum emittere per quod impediatur redditio debiti. Quinto. Utrum tempus impediatur redditionem debiti.

ARTICULUS I.

Utrum alter conjugum teneatur alteri ad redditionem debiti ex necessitate praeccepti.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod alter conjugum non teneatur alteri ad redditionem debiti ex necessitate praeccepti. Nullus enim prohibetur a sumptione eucharistiae propter hoc quod praecceptum implet. Sed ille qui uxori debitum reddit, non potest carnes agni edere, ut Hieronymus in littera dicit. Ergo reddere debitum non est de necessitate praeccepti.

Praterea. Quilibet potest licite abstinere ab his quae sunt sibi noxia in persona. Sed aliquando reddere debitum poscenti esset nocivum personae vel ratione infirmitatis, vel ratione solutionis jam factae. Ergo videtur quod licite possit debitum poscenti negari.

Praterea. Quicumque facit se impotentem ad faciendum id ad quod ex praeccepto tenetur, peccat. Si ergo aliquis ex necessitate praeccepti tenetur ad reddendum debitum, videtur quod peccet si jejunando, vel alias corpus suum attenuando, impotentem se reddat ad debiti solutionem; quod non videtur verum.

Praterea. Matrimonium secundum Philosophum, VIII. Ethic. cap. xiv. ordinatur ad procreantem prolem, & educationem, & iterum ad communicationem vitae. Sed lepra est contra utrumque matrimonii finem: quia cum sit morbus contagiosus, mulier leproso non tenetur cohabitare: similiter etiam morbus ille frequenter transmittitur ad prolem. Ergo videtur quod viro leproso uxori debitum reddere non teneatur.

Sed

Sed contra. Sicut servus est in potestate domini sui ita & unus conjugum in potestate alterius, ut patet I. Corinth. vii. Sed servus tenetur ex necessitate præcepti domino suo debitum servitutis reddere, ut patet Rom. xiiii. 7. *Reddite omnibus debita: cui tributum tributum, &c.* Ergo & unus conjugum ex necessitate præcepti tenetur alteri reddere debitum.

Pærea. Matrimonium est ordinatum ad fornicationem vitandam, ut patet I. Corinth. vii. Sed hoc non posset per matrimonium fieri, si unus alteri non teneretur debitum reddere, quando concupiscentia infestatur. Ergo reddere debitum est de necessitate præcepti.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod matrimonium est principaliter institutum in officium naturæ: & ideo in actu ejus considerandus est motus naturæ, secundum quem nutritiva non ministrat generativæ nisi id quod superfluit ad conservationem individui: quia hic est ordo naturalis ut prius aliquid in seipso perficiatur, & postmodum alteri de perfectione sua communice: hoc etiam ordo charitatis habet, quæ naturam perficit. Et ideo cum uxor in virum potestatem non habeat nisi quantum ad generativam virtutem, non autem quantum ad ea quæ sunt ad conservationem individui ordinata, vir tenetur uxori reddere debitum in his quæ ad generationem prolis spectant, salva tamen prius personæ incolumitate.

Ad primum ergo dicendum, quod aliquis implens aliquod præceptum potest reddi inhabilis ad aliquod officium sacrum exequendum, sicut iudex qui hominem ad mortem condemnat, præceptum implens, irregularis efficitur: & similiter etiam ille qui præceptum implens, debitum solvit, redditur ineptus ad divina officia exequenda, non quod ille actus sit peccatum, sed ratione carnalitatibus illius actus; & sic secundum quod Magister dicit, Hieronymus loquitur tantum de ministris Ecclesiæ, non autem de aliis qui sunt suo iudicio relinquendi: quia possunt & ex devotione dimittere, & sumere corpus Christi absque peccato.

Ad secundum dicendum, quod uxor non habet potestatem in corpus viri nisi salva consentia personæ ipsius, ut dictum est: unde si ultra exigat, non est petitio debiti, sed injusta exactio: & propter hoc vir non tenetur ei satisfacere.

Ad tertium dicendum, quod si aliquis reddatur impotens ad debitum solvendum ex causa ex matrimonio consecuta, puta cum prius debitum redditur, & est impotens ad debitum solvendum ulterius, mulier non habet jus plus petendi, & in petendo ulterius se magis meretricem quam conjugem exhibet. Si autem reddatur impotens ex altera causa, si illa est licita, sic iterum non tenetur, nec potest mulier exigere; si non est, tunc peccat: & peccatum uxoris, si in fornicationem propter hoc labatur, aliquo modo sibi imputatur: & ideo debet quantum potest operam dare ut uxor contineat.

Ad quartum dicendum, quod lepra solvit sponsalia, sed non matrimonium: unde uxor etiam viro leproso tenetur reddere debitum; non tamen tenetur ei cohabitare: quia non ita cito inficitur ex coitu sicut ex frequenti cohabitatione: & quamvis proles generetur infirma, tamen melius est ei sic esse quam penitus non esse.

ARTICULUS II.

Utrum vir teneatur reddere debitum uxori non petenti.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod vir non teneatur reddere debitum uxori non petenti. Præceptum enim affirmativum non obligat nisi ad tempus determinatum. Sed tempus determinatum solutionis debiti non potest esse, nisi quando petitur. Ergo alias debitum solvere non tenetur.

2. Prærea. De quolibet debemus præsumere meliora. Sed melius est etiam conjugibus continere quam matrimonio uti. Ergo nisi expresse debitum petat, debet præsumere vir quod ei placeat continere; & sic non tenetur ei debitum reddere.

3. Prærea. Sicut uxor habet potestatem in virum, ita dominus in servum. Sed servus non tenetur domino servire, nisi quando ei a domino imperatur. Ergo nec vir uxori tenetur reddere debitum, nisi quando ab ea exigitur.

4. Prærea. Vir potest aliquando uxorem exigentem precibus avertere ne exigat. Ergo multo magis potest non reddere, si non exigat.

Sed contra. Per redditionem debiti medicamentum præstat contra uxoris concupiscentiam. Sed medicus cui est infirmus aliquis commissus, tenetur morbo eus subvenire, etiam si ipse non petat. Ergo vir uxori non petenti tenetur debitum reddere.

Prærea. Prælati tenentur correctionis remedium contra peccatum subditorum adhibere, etiam eis contradicentibus. Sed reddito debiti in viro est ordinata contra peccata uxoris. Ergo tenetur vir debitum reddere quandoque etiam non petenti.

QUÆSTIUNCULA II.

1. Ulterius. Videtur quod liceat mulieri menstruatæ debitum petere. Sicut enim in lege mulier menstruatæ erat immunda, ita & vir fluxum seminis patiens. Sed vir seminifluus potest debitum petere. Ergo pari ratione & mulier menstruatæ.

2. Item. Major infirmitas est lepra quam passio menstruorum, & majorem, ut videtur, corruptionem causat in prole. Sed leprosa potest debitum petere. Ergo &c.

3. Item. Si menstruatæ non licet petere debitum, hoc non est nisi ratione defectus qui timetur in prole. Sed si mulier sit sterilis, non timetur talis defectus. Ergo videtur quod saltem sterilis menstruatæ possit petere.

Sed contra. Levit. xviii. 19. *Ad mulierem quæ patitur menstruum, non accedes: ubi Augustinus, quæst. lxxiv. in Levit. „Cum sufficienter prohibuisset, hic etiam repetit, ne forte in superioribus videretur figurative accipiendum.“*

Item. Isai. lxxv. 6. *Omnes iustitia vestra quasi pannus menstruatæ: ibi Hieronymus (immo super Ezech. cap. xviii.) „Tunc viri abstinere debent à mulieribus, quoniam concipiuntur membris damnati, cæci, claudi, leprosi; ut quia parentes non erubescunt in conclavi commiseri, eorum peccata pateant cunctis, & apertius redarguantur in parvulis.“ Et sic idem quod prius.*

QUÆSTIUNCULA III.

1. Ulterius. Videtur quod mulier menstruatæ non debeat reddere debitum petenti. Levit. xx. dicitur quod si aliquis ad menstruatam accesserit, uterque mor-

morte est puniendus. Ergo videtur quod tam reddens quam exigens debitum mortaliter peccat.

2. Item. Rom. i. 32. *Non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt, digni sunt morte.* Sed exigens debitum scienter à menstruatæ mortaliter peccat. Ergo & mulier consentiens ei in redditione debiti.

3. Item. Furioso non est gladius reddendus, ne se, vel alium interficiat. Ergo eadem ratione nec uxor tempore menstruorum debet viro corpus suum exponere, ne spiritualiter occidat.

Sed contra. I. Corinth. vii. 4. *Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir.* Ergo petenti (1) viro mulier etiam menstruatæ debet debitum reddere.

Item. Mulier menstruatæ non debet esse viro peccandi occasio. Sed si viro petenti debitum, debitum ipsa non redderet, etiam tempore menstruorum, esset viro peccandi occasio: quia forte fornicaretur. Ergo &c.

SOLUTIO I.

Respondeo dicendum ad primam quæstionem, quod petere debitum est dupliciter. Uno modo expresse, ut quando verbis invicem petunt. Alio modo est petitio debiti interpretata, quando scilicet vir percipit per aliqua signa quod uxor vellet sibi debitum reddi, sed propter verecundiam tacet: & ita etiam si non expresse verbis debitum petat, tamen vir tenetur reddere, quando expressa signa in uxore apparent voluntatis debiti reddendi.

Ad primum ergo dicendum, quod tempus determinatum non est solum quando petitur, sed quando timetur ex aliquibus signis periculum (ad quod vitandum ordinatur debiti redditio) nisi tunc reddatur.

Ad secundum dicendum, quod vir potest talem præsumptionem de uxore habere, quando in ea signa contraria non videt; sed quando videt, esset stulta præsumptio.

Ad tertium dicendum, quod dominus non ita verecundatur à servo petere debitum servitutis, sicut uxor à viro debitum conjugii. Si tamen dominus non peteret propter ignorantiam, vel alia de causa, nihilominus servus teneretur implere, si periculum immineret: hoc enim est non ad oculum servire, quod Apostolus servis mandat.

Ad quartum dicendum, quod non debet vir uxorem avertere ne petat debitum, nisi propter aliquam rationabilem causam; & tunc non debet cum magna instantia averti propter pericula imminencia.

SOLUTIO II.

Ad secundam quæstionem dicendum, quod accedere ad menstruatam in lege prohibuitur erat duplici ratione, tum propter immunditiam, tum propter nocentem quod in prole ex huiusmodi commixtione frequenter sequebatur. Et quoad primum, præceptum erat ceremoniale, sed quantum ad secundum erat mortale: quia cum matrimonium sit ad bonum prolis principaliter ordinatum, (2) ordinatus est omnis matrimonii usus quo bonum prolis impenditur: & ideo hoc præceptum obligat etiam in nova lege propter secundam rationem, etsi non propter primam. Fluxus tamen menstruorum potest esse naturalis, & innaturalis. Naturalis quidem, quando scilicet mulieres patiuntur temporibus determinatis, quando sunt sanæ. Innaturalis autem quando inordinate, &

quasi continue ex aliqua infirmitate fluxum sanguinis patiuntur. In fluxu ergo menstruorum innaturali non est prohibitum ad mulierem menstruatam accedere in lege nova: tum propter infirmitatem, quia mulier in tali statu concipere non potest; tum quia talis fluxus est perpetuus & diuturnus: unde oporteret quod vir perpetuo abstinere. Sed quando naturaliter mulier patitur fluxum menstruum, potest concipere; & iterum talis fluxus non durat nisi ad modicum tempus. Unde prohibitum est ad talem accedere; & similiter prohibitum est mulieri in tali fluxu debitum petere.

Ad primum ergo dicendum, quod fluxus seminis in viro ex infirmitate procedit, nec semen sic fluens est aptum ad generationem: & prærea talis passio est diuturna, vel perpetua, sicut lepra. Unde non est similis ratio.

Et per hoc solvitur etiam secundum.

Ad tertium dicendum, quod quamdiu mulier menstruatæ patitur, non potest esse certum eam esse sterilem. Quædam enim in juventute sunt steriles, quæ processu temporis sunt fecundæ; & e converso, ut dicitur in X. de animalibus, sive II. de gener. animal. cap. v.

SOLUTIO III.

Ad tertiam quæstionem dicendum, quod circa hoc dixerunt quidam, quod mulier menstruatæ sicut non debet petere debitum, ita nec reddere. Sicut enim non tenetur reddere, si habet infirmitatem in propria persona, ex qua periculum diminueret; ita non tenetur reddere ad vitandum periculum prolis. Sed ista opinio videtur derogare matrimonio, per quod datur omnimoda potestas viro in corpus mulieris quantum ad matrimonialem actum. Nec est simile de infirmitate corporis prolis, & periculo proprii corporis: quia si mulier infirmatur, certissimum est quod carnali actu periculum ei imminet; non autem ita certum est de prole, quæ forte nulla sequetur. Et ideo alii dicunt, quod mulieri menstruatæ numquam licet petere debitum. Si tamen vir ejus petat, (3) aut petit scienter, & tunc debet eum avertere precibus; & monitis, tamen non ita efficaciter ut possit ei esse occasio in alias damnabiles corruptelas, si ad id pronus credatur: aut ignoranter, & mulier potest aliquam occasionem prætere, vel infirmitatem allegare, ne debitum reddat, nisi periculum viro timeatur. Tamen finaliter, si vir non desistit à petitione, debet debitum reddere poscenti. Passionem vero suam non est tutum indicare, ne forte vir ex hoc ad eam abominationem concipiat, nisi de viri prudentia præsumatur.

Ad primum ergo dicendum, quod hoc intelligendum est quando uterque voluntarie consentit, non autem si mulier involuntaria, & quasi coacta debitum reddat.

Ad secundum dicendum, quod cum consensus non sit nisi voluntatis, non intelligitur mulier consentire peccato viro, nisi voluntarie debitum reddat: quando enim est involuntaria, magis patitur quam consentiat.

Ad tertium dicendum, quod gladius furioso etiam esset reddendus, quando majus periculum timeretur in non reddendo; & similiter est in proposito.

AR-

(1) *Al. deest viro.* (2) *Forte inordinate, & infra impeditur.* (3) *Nicolai: aut petit scienter, aut ignoranter. Si petit scienter, tunc &c. & mox: Si autem petit ignoranter, tunc mulier potest &c.*